

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПОЛЕГЕНЬКА МАРИНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 330.342.173:631.14:636.5

ДИСЕРТАЦІЯ
ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ ПТАХІВНИЦТВА

Спеціальність 00.08.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ М.А. Полегенька ____
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник:
Вініченко Ігор Іванович,
доктор економічних наук,
професор

Дніпро – 2019

АНОТАЦІЯ

Полегенька М.А. **Підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, 2019.

Досліджено теоретико-методичні та практичні аспекти формування й реалізації організаційно-економічного інструментарію підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва. Узагальнення сучасної парадигми теорії економічної ефективності показують, що у теоретико-методичному аспекті ефективність – це відношення результату, який виступає в якості системоутворюючого фактора виробництва, до складових елементів внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства. В даному контексті інструменти і методи управління витратами розглядаються як внутрішні чинники забезпечення ефективності виробництва, а потреби покупців – як зовнішні чинники, що впливають на його ефективність.

Конкретизовано етапи розвитку еволюції поняття ефективності з урахуванням положень класичної економічної теорії, теорії управління, теорії добробуту, організаційної теорії, теорії ресурсної залежності та теорії ефективності, що дозволило виділити характерні для кожного етапу види ефективності (економічна, цільова, Паррето-ефективність, внутрішня, зовнішня, потрібнісна) і зіставні з поняттям ефективності категорії (результативність, надійність, оптимальність, раціональність і ступінь задоволення потреб).

Розглянуто теоретичні засади формування економічної ефективності підприємств птахівництва. Багатоаспектність дослідження цієї категорії дозволила виділити класифікаційні ознаки ідентифікації економічного ефекту за

природою його виникнення та поділом на ефект оптимальної забезпеченості ресурсами, масштабу виробництва та корпоративний ефект.

Здійснено систематизацію таксономічних ознак категорії «ефективність підприємства». Встановлено, що процес її формування ґрунтується на таких класифікаційних елементах внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства, як витрати, цілі, цінності й потреби.

Запропоновано трактування поняття «економічна ефективність птахівництва», під яким, на відміну від існуючих визначень, пропонується розглядати зростання обсягів виробництва продукції птахівництва високої якості та максимізації прибутку від її реалізації в розрахунку на одну голову птиці при мінімізації трудових, матеріальних і фінансових витрат на виробництво кожної одиниці продукції з урахуванням взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів виробництва.

Встановлено, що важливою складовою методики дослідження економічної ефективності підприємств птахівництва є системний підхід який включає в себе аналіз техніко-економічних і соціально-економічних відносин, що відбуваються в галузі птахівництва та враховує сукупний вплив усіх чинників виробництва на кінцеві результати діяльності підприємств птахівництва. Запропонована методика дослідження передбачає поетапне вивчення процесу розвитку й аналізу економічної ефективності підприємств птахівництва та включає в себе три етапи: розміщення виробництва; виробництво продукції птахівництва; забезпеченість населення продукцією птахівництва.

Запропоновано здійснювати оцінку економічної ефективності підприємств птахівництва не тільки за системою показників, які відображають ступінь інтенсивності використання виробничого та ресурсного потенціалу підприємств галузі, але й з урахуванням ринкової ситуації. Такий підхід дозволить не тільки всебічно охарактеризувати економічну ефективність виробництва продукції птахівництва, а й виявити резерви подальшого економічного розвитку галузі.

Аналіз тенденцій розвитку та економічної ефективності виробництва продукції птахівництва в Україні свідчить про стрімкий розвиток галузі, який

проявляється у збільшенні поголів'я птиці, нарощуванні обсягів виробництва м'яса та яєць. Це пояснюється тим, що птахівництво має швидкі темпи розвитку й відтворення та зростанням попиту населення на відносно дешеву м'ясну продукцію. Нарощення обсягів виробництва відбулося за рахунок залучення інвестицій в дану галузь, застосування інноваційних технологій виробництва, покращення селекційної бази.

Проведене групування птахівничих підприємств за їх розміром, рівнем виробничої собівартості та рентабельності дозволяє стверджувати, що основне поголів'я птиці сконцентровано сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання із чисельністю поголів'я птиці понад 500 тис. голів. Високий рівень концентрації та використання сучасних технологій сприяв забезпеченню підвищення рівня рентабельності (понад 65 %), та зниженню рівня повної собівартості і підвищенню закупівельної ціни, яка характеризується, в першу чергу, високою якістю кінцевої продукції та зростаючою продуктивністю курей-несучок.

Дослідження динаміки зміни основних показників ефективності функціонування підприємств птахівництва Дніпропетровської області дозволило виявити, що збільшення концентрації поголів'я птиці на підприємствах птахівництва сприяло значному підвищенню економічної ефективності виробництва м'яса птиці та зниженню рівня виробничої собівартості продукції птахівництва.

Удосконалено алгоритм діагностики економічного розвитку підприємств птахівництва, який доповнено елементами методу експертних оцінок вагомості основних сфер діяльності підприємства, які включають в себе діагностику виробничо-фінансової, системи ресурсного забезпечення, логістичної діяльності, інноваційної діяльності, рівня і методів управління, кваліфікації співробітників і маркетингової сфер діяльності, та застосування методу аналізу ієрархій впливу чинників на ефективність виробництва. Це дозволило виявити проблемні сфери діяльності та виявити основні чинники, які впливають на економічну ефективність підприємств птахівництва.

Розроблено методичний інструментарій формування виробничої програми підприємств птахівництва з використанням економіко-математичного моделювання виробничо-технологічних процесів, який сприятиме ефективному використанню наявних ресурсів, максимальному задоволенню споживчого попиту, розширенню ринків збуту та підвищенню конкурентоспроможності продукції. Встановлено, що процес формування виробничої програми підприємств птахівництва повинен здійснюватися на основі побудови економіко-математичної моделі планування виробництва, яка передбачає послідовність реалізації таких етапів: групування поголів'я птиці за ваговими категоріями, розрахунок виходу продукції в забійній вазі, визначення кількості готової продукції за варіантами переробки м'яса птиці, розрахунок собівартості переробки м'яса птиці та прибутку від реалізації продукції птахівництва та визначення обсягів виробництва залежно від попиту на різні види продукції в різні дні тижня.

Обґрунтовано, що розробка концептуальних засад формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємств птахівництва повинна базуватися на поєднанні елементів прогнозування товарного асортименту продукції птахівництва з урахуванням вагової частки виробництва сухого яєчного порошку, оцінки ризиків реалізації інвестиційного проекту та застосування комплексного аналізу бізнес-середовища підприємства. Доведено, що доцільність розширення товарного асортименту підприємств птахівництва шляхом впровадження інвестиційного проекту з виробництва сухого яєчного порошку (на прикладі ПВФ «Агроцентр»), надасть можливість підприємствам уникнути втрат виробництва та підвищувати економічну ефективність. Доповнено методику оцінки ризиків реалізації інвестиційного проекту коефіцієнтом, який характеризує запас стійкості до наслідків прояву ризиків, та сприятиме підвищенню об'єктивності прогнозової оцінки інвестиційного проекту. Адаптовано відповідно до завдань підвищення економічної ефективності виробництва SWOT-аналіз для ПВФ «Агроцентр». Відповідно до нього найбільшу увагу підприємству слід приділити інтенсивному шляху розвитку виробництва продукції на всіх етапах

технологічного процесу за рахунок застосування новітнього високопродуктивного обладнання та впровадження нових потужностей з виробництва сухих яєчних продуктів.

Надано пропозиції щодо формування інтегрованої системи управління матеріальними потоками та оптимізації потокових процесів підприємств птахівництва, яка повинна базуватися на створенні розподільних складів продукції птахівництва та поступову їх трансформацію в єдиний інформаційно-логістичний центр, який стане сполучною ланкою між виробниками продукції птахівництва та її споживачами. Це дозволить об'єднати потоки логістичної інформації в єдину мережу, сприятиме поліпшенню організації транспортних зв'язків, оптимізації системи розрахунків та підвищенню конкурентоспроможності та ефективності підприємств птахівництва.

Ключові слова: ефективність, продуктивність птиці, виробництво, підприємства птахівництва, виробнича програма, логістика, ефект, конкурентоспроможність, інвестиційний ризик.

ANNOTATION

Polehenka M.A. Increasing economic efficiency of poultry enterprises. – Qualification scientific work as manuscript.

The dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 Economics and Management of the Enterprises (according to the types of economic activity) – Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, 2019.

The theoretical, methodological and practical aspects of the formation and implementation of organizational and economic tools for improving the economic efficiency of poultry enterprises have been investigated. Generalizations of the modern paradigm of the theory of economic efficiency show that in the theoretical and methodological aspect, efficiency is the ratio of the result, which acts as a system-forming factor of production, to the constituent elements of the internal and external environment of the enterprise. In this context, cost management tools and methods are seen as internal factors for ensuring production efficiency, and customer needs as external factors that affect its efficiency.

The stages of evolution of the concept of efficiency are specified, taking into account the provisions of classical economic theory, management theory, welfare theory, organizational theory, resource dependency theory and efficiency theory, which allowed to distinguish the types of efficiency characteristic for each stage (economic, target, internal, external, internal, needed) and comparable to the notion of category performance (performance, reliability, optimality, rationality, and degree of satisfaction).

The theoretical bases of formation of economic efficiency of poultry enterprises are considered. The multidimensional study of this category allowed to distinguish the classification features of identification of economic effect by the nature of its occurrence and division into the effect of optimal availability of resources, scale of production and corporate effect.

The taxonomic features of the category "enterprise efficiency" have been systematized. It is established that the process of its formation is based on such classification elements of the internal and external environment of the enterprise activity as costs, goals, values and needs.

The interpretation of the concept of "economic efficiency of poultry" is proposed, under which, unlike the existing definitions, it is proposed to consider the growth of production of high quality poultry products and maximize the profit from its realization per one head of poultry while minimizing labor, material and financial costs for production units of production, taking into account the interaction of internal and external factors of production.

It is established that an important component of the methodology for researching the economic efficiency of poultry enterprises is a systematic approach, which includes the analysis of technical, economic and socio-economic relations occurring in the poultry industry and takes into account the combined impact of all factors of production on the final results of the activities of poultry enterprises. The proposed research methodology envisages a step-by-step study of the process of development and analysis of the economic efficiency of poultry enterprises and includes three stages: production placement; production of poultry products; security of the population with poultry products.

It is proposed to evaluate the economic efficiency of poultry enterprises not only by a system of indicators that reflect the degree of use of production and resource potential of enterprises in the industry, but also taking into account the market situation. This approach will not only comprehensively characterize the economic efficiency of poultry production, but also identify the reserves for further economic development of the industry.

An analysis of the trends in the development and economic efficiency of poultry production in Ukraine indicates the rapid development of the industry, which is manifested in an increase in the number of poultry, an increase in the production of meat and eggs. This is due to the fact that poultry farming has a rapid pace of development and reproduction and the growing demand of the population for relatively

cheap meat products. The increase in production volumes was due to attracting investments in the industry, the use of innovative production technologies, improving the breeding base.

The grouping of poultry enterprises by their size, level of production cost and profitability makes it possible to state that the main poultry livestock is concentrated in agricultural enterprises of different organizational and legal forms of management with the number of poultry livestock exceeding 500 thousand heads. The high level of concentration and use of modern technologies has helped to increase the level of profitability (more than 65%), and to reduce the level of total cost and increase of the purchase price, which is characterized, first of all, by high quality of final production and increasing productivity of laying hens.

The study of the dynamics of changes in the main performance indicators of poultry enterprises in Dnipropetrovsk region revealed that increasing the concentration of poultry at poultry enterprises contributed to a significant increase in the economic efficiency of poultry meat production and reduce the production cost of poultry products.

The algorithm of diagnostics of economic development of poultry enterprises is improved, which is supplemented with elements of the method of expert estimation of the weight of the main spheres of activity of the enterprise, which include diagnostics of production and financial, system of resource support, logistic activity, innovation activity, level and methods of management, qualification of employees and marketing sphere. , and the application of the method of analysis of hierarchies of influence of factors on production efficiency. This made it possible to identify problematic areas of activity and to identify the main factors that affect the economic efficiency of poultry enterprises.

The methodological toolkit of forming a production program of poultry enterprises using economic and mathematical modeling of production and technological processes has been developed, which will facilitate efficient use of available resources, maximize satisfaction of consumer demand, expand markets and increase competitiveness of products. It is established that the process of forming

the production program of poultry enterprises should be carried out on the basis of the construction of an economic and mathematical model of production planning, which provides a sequence of implementation of the following stages: grouping of poultry by weight categories, calculation of output of slaughtered products, determination of the number of finished products by options processing of poultry meat, calculation of the cost of processing poultry meat and profits from the sale of poultry products and determination of production volumes according to demand for different products on different days of the week.

It is substantiated that the development of conceptual bases for the formation of the strategy of socio-economic development of poultry enterprises should be based on the combination of elements of forecasting of the product range of poultry products, taking into account the weight fraction of production of dried egg powder, risk assessment of the investment project implementation and the use of complex business environment analysis. It is proved that the expediency of expanding the product range of poultry enterprises through the implementation of an investment project for the production of dried egg powder (for example, PVF "Agrocenter"), will allow enterprises to avoid production losses and increase economic efficiency. The methodology of risk assessment of the investment project realization has been supplemented by a factor characterizing the margin of resilience to the effects of risk manifestation and will help to increase the objectivity of the investment project forecasting. Adapted to the objectives of increasing the economic efficiency of production SWOT-analysis for PVF "Agrocenter". According to him, the company should pay the greatest attention to the intensive development of production of products at all stages of the technological process due to the use of the latest high-performance equipment and the introduction of new facilities for the production of dried egg products.

Provided proposals for the formation of an integrated system of material flow management and optimization of the flow processes of poultry enterprises, which should be based on the creation of distribution warehouses of poultry products and their gradual transformation into a single information and logistics center, which will

become a link between poultry producers and producers. This will integrate the flows of logistical information into a single network, improve the organization of transport links, optimize the system of payments and increase the competitiveness and efficiency of poultry enterprises.

Keywords: efficiency, performance of poultry, production, poultry enterprises, production program, logistics, effect, competitiveness, investment risk

Список публікацій здобувача

1. Полегенька М.А. Теоретична сутність економічної категорії. «ефективність». *Агросвіт*. 2016. № 10. С.69-74.
2. Полегенька М.А. Етимологія терміну «інновації» як економічної категорії. *Агросвіт*. 2016. № 21. С.57-61.
3. Полегенька М.А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. *Агросвіт*. 2017. № 6. С.49-54.
4. Полегенька М.А. Формування логістичної системи підприємств птахівництва. *Економіка та держава*. 2017. № 10. С.95-98.
5. Полегенька М.А. Економічна ефективність виробництва сухого яєчного порошку на птахівничих підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С.67-72.
6. Polehenka M.A. Logistical system of poultry enterprises. *Nauka i studia*. – 2018. №. 16 (196). ISSN 1561–6894. С. 9-17.
7. Полегенька М.А. Аналіз сучасного стану виробництва продукції птахівництва в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 3. С.137-143.
8. Полегенька М.А. Підвищення економічної ефективності діяльності підприємств. *Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи: тези доповідей наук.-практ. конф.* (Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.). Ужгород, 2016. С.122-123.
9. Полегенька М.А. Економічна ефективність діяльності підприємств та напрями її підвищення. *Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи: тези доповідей наук.-практ. конф.* (Дніпропетровськ, 02-04 березня 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С.59-61.
10. Полегенька М.А. Шляхи підвищення економічної ефективності діяльності підприємств. *Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: тези доповідей наук.-практ. інтернет-конф.* (Дніпропетровськ, 26-27 травня 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С.55-59.

11. Полегенька М.А. Особливості інноваційної діяльності агропромислових підприємств України. *Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 03-04 березня 2017 р.). Одеса, 2017. С.126-128.

12. Полегенька М.А. Управління підприємствами птахівництва на основі логістичного підходу. *Сучасні тенденції трансформації економіки та управління*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 20-21 жовтня 2017 р.). Київ, 2017. С.85-86.

13. Полегенька М.А. Диференціація продукції птахівництва як засіб підвищення її економічної ефективності. *Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи*: тези доповідей наук.-практ. конф. (Дніпро, 28 лютого – 02 березня 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 124-126.

14. Полегенька М.А. Логістична система підприємств птахівництва. *1-й міжнародний конгрес з питань сільського господарства та тваринництва*: (м. Харран, 25-27 квітня 2018 р.). Туреччина, 2018. С.83-86.

15. Полегенька М.А. Підвищення економічної ефективності виробництва продукції птахівництва. *Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування*: тези Міжнародної наук.-практ. конф. (Мелітополь, 13 квітня 2018 р.). Мелітополь, 2018. С.96-98.

16. Полегенька М.А. Економічна ефективність виробництва в галузі птахівництва. *Інфраструктура фінансового ринку: стан та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки*: тези доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Київ, 13 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С.44-48.

17. Полегенька М.А. Формування економічної ефективності підприємств птахівництва. *Бізнес та умови його розвитку: національна та міжнародна практика*: тези Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса, 15 червня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 62-65.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ЗМІСТ	14
ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПТАХІВНИЦТВА	23
1.1. Сутність ефективності як економічної категорії та її класифікація	23
1.2. Теоретичні основи формування економічної ефективності підприємств птахівництва	39
1.3. Методичні підходи до визначення економічної ефективності підприємств птахівництва	51
Висновки до розділу 1	70
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПТАХІВНИЦТВА	73
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку виробництва продукції птахівництва	73
2.2. Особливості економічної ефективності виробництва продукції підприємствами птахівництва	89
2.3. Ефективність управління виробництвом у системі промислового птахівництва	101
Висновки до розділу 2	118
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПТАХІВНИЦТВА	122
3.1. Розробка оптимальної виробничої програми підприємств птахівництва з позиції маркетингу	122
3.2. Удосконалення маркетингової товарної політики підприємств птахівництва на засадах розширення товарного асортименту	137
3.3. Формування логістичної системи підприємств птахівництва	152
Висновки до розділу 3	167
ВИСНОВКИ	170
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	175
ДОДАТКИ	193

ВСТУП

Актуальність теми. Економічний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від вирішення проблеми забезпечення населення необхідною продовольчою продукцією. Надзвичайно важливою складовою цього завдання слід вважати задоволення потреб споживачів у високобілкових продуктах харчування. В сучасних умовах господарювання високими потенційними можливостями щодо такого забезпечення володіють підприємства птахівничої галузі. Ця галузь визначається скоростиглістю, високими коефіцієнтами відтворення поголів'я, низькою енергоємністю та високим рівнем механізації і автоматизації виробничих процесів. Специфічність забезпечення ефективності функціонування птахівничих підприємств зумовлюється і біологічними особливостями продукції – високою енергією росту, конверсією корму, плодovitістю птиці, харчовою цінністю яєць, м'яса тощо.

Протягом останнього часу при загальному занепаді тваринництва, птахівництво є галуззю, що розвивається досить стрімко й динамічно, проте залишається проблемною, адже значна частина підприємств є збитковими. Необхідність стабілізації та розвитку підприємств птахівництва, насиченість ринку вітчизняними та імпортними товарами, вступ України до СОТ, а також підвищення вимог споживача до якості й безпеки продукції зумовлюють потребу в опрацюванні сучасних технологій ринкової поведінки підприємств птахівництва та формування й реалізація стратегії підвищення їх економічної ефективності.

Системні дослідження методології вибору та практики реалізації напрямів підвищення ефективності підприємств досліджені у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: С. Анохіна, В. Андрійчука, А. Гончарука, Н. Васильєвої, Л. Березіної, Г. Павлової, О. Гончаренко, Л. Катан, С. Габор, С. Хамініч, В. Дієсперова, С. Мочерного, М. Алле, Д. Рікардо, К. Макконелла, М. Портера, П. Друкера, Й. Шумпетера та ін. Дослідженню теорії, методики та розробки заходів щодо підвищення економічної ефективності саме підприємств

птахівництва присвячені праці Т. Бакіної, І. Вініченка, Ю.Іщенко, Л. Коваленко, В. Месель-Веселяка, О. Прокопишин, С. Седнецької, І. Щетініної, Ф. Ярошенка, О. Гайдаєнко, В. Заболотного, П. Саблука, В. Прядка, Н. Прозорової, О. Шубравської та ін.

Проте, недостатньо дослідженими залишаються питання системного підходу до розуміння ефективності як комплексної економічної характеристики, розробки комплексу науково-практичних заходів підвищення конкурентоспроможності продукції птахівництва на споживчому ринку, формування механізмів адаптації птахівничих підприємств до сучасних умов інноваційного розвитку з урахуванням умов реалізації міжнародних інтеграційних прагнень країни. Це зумовило необхідність проведення окремого наукового дослідження.

Зв'язок роботи з іншими науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Дніпровського державного аграрно-економічного університету за темою «Розробити напрями формування конкурентоспроможного агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0115U007159), у межах якої автором обґрунтовано теоретико-методичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування та поглиблення теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва. Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- інтерпретувати зміст основних дефініцій категорії «економічна ефективність птахівництва» та сформулювати її авторське трактування;
- узагальнити та систематизувати теоретичні підходи щодо ідентифікації етапів еволюції терміну «ефективність»;
- виокремити та систематизувати теоретико-методичні підходи до формування економічної ефективності підприємств птахівництва;

- обґрунтувати механізм забезпечення економічної ефективності підприємств птахівництва;
- проаналізувати сучасний стан і тенденції виробництва продукції птахівництва з метою визначення факторів підвищення ефективності функціонування підприємств птахівництва в сучасних умовах та удосконалити аналітико-математичний інструментарій діагностики їх економічного розвитку;
- дослідити теоретико-методичні засади формування інтегрованих системи управління потоковими процесами підприємств птахівництва та надати пропозиції щодо їх оптимізації;
- розробити методичний підхід до формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємств птахівництва з урахуванням впливу розширення товарного асортименту продукції;
- поглибити методичний інструментарій формування виробничої програми підприємств птахівництва.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні процеси, пов'язані з підвищенням економічної ефективності підприємств птахівництва.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів формування й реалізації організаційно-економічного інструментарію підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання, які застосовувалися для вивчення проблем формування й реалізації організаційно-економічного інструментарію підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва. У процесі вирішення поставлених завдань використано такі наукові методи й прийоми аналізу: *синтезу, аналізу, індукції, дедукції* (для визначення сутності категорії «економічна ефективність підприємств птахівництва»), *узагальнення особливостей формування економічної ефективності підприємств птахівництва*); *метод порівняння статистичних даних* (для виявлення основних проблем та тенденцій розвитку птахівничих підприємств); *графічний метод* (наочне

відображення отриманих результатів); *розрахунково-конструктивний* (для визначення напрямів оптимізації виробничої програми підприємств птахівництва з метою підвищення їх економічної ефективності), *метод експертних оцінок* (для визначення вагомості основних сфер діяльності підприємств птахівництва), *метод аналізу ієрархій* (для визначення впливу чинників на ефективність виробництва птахівничих підприємств), *економіко-математичні методи* (оцінка ризиків реалізації інвестиційного проекту виробництва сухого яєчного порошку та прогнозування розширення товарного асортименту продукції птахівництва), *абстрактно-логічний* (для формулювання висновків, пропозицій) та інші загальнонаукові методи й економіко-статистичні прийоми.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є законодавчі та нормативні акти України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Дніпропетровській області, дані статистичної звітності підприємств птахівництва Дніпропетровської області, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми дослідження, інформація з мережі *Internet*, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних та практичних положень щодо підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва. Найбільш суттєві результати, що містять елементи наукової новизни та виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше:

– обґрунтовано складові механізму забезпечення економічної ефективності підприємств птахівництва, інструменти регулювання та імплементація цього механізму, на відміну від існуючих, забезпечується через взаємодію техніко-економічних і соціально-економічних відносин, моніторингу й оцінки вагомості основних сфер діяльності підприємства, реалізації оптимальної виробничої програми та прогнозного визначення структури товарного асортименту;

удосконалено:

– теоретичні засади формування економічної ефективності підприємств птахівництва, принциповою ознакою яких є виділення класифікаційних ознак

ідентифікації економічного ефекту за природою його виникнення та поділом на ефект оптимальної забезпеченості ресурсами, масштабу виробництва та корпоративний ефект;

– систематизацію теоретичних підходів та категоріальний зміст терміну «ефективність» за гносеологічною ознакою, серед яких виокремлено еволюційні етапи розвитку класичної економічної теорії, теорії управління, теорії добробуту, організаційної теорії, теорії ресурсної залежності, теорії ефективності;

– методичний інструментарій формування виробничої програми підприємств птахівництва, який на відміну від поширених, базується на побудові економіко-математичної моделі планування виробництва м'яса птиці та передбачає послідовність реалізації етапів: групування поголів'я птиці за ваговими категоріями, розрахунок виходу продукції в забійній вазі, визначення кількості готової продукції за варіантами переробки м'яса птиці, розрахунок собівартості переробки м'яса птиці, розрахунок прибутку від реалізації продукції птахівництва, визначення обсягів виробництва залежно від попиту на різні види продукції, складання оптимального плану переробки м'яса птиці;

– концептуальні засади формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємств птахівництва та механізм його практичної реалізації, який на відміну від поширених, поєднує елементи прогнозування товарного асортименту (з урахуванням вагової частки виробництва сухого яєчного порошку), оцінки ризиків реалізації інвестиційного проекту та адаптацію SWOT-аналізу до завдань підвищення економічної ефективності виробництва;

дістали подальшого розвитку:

– трактування категоріального змісту поняття «економічна ефективність птахівництва», під яким, на відміну від існуючих визначень, запропоновано розглядати зростання обсягів виробництва продукції птахівництва високої якості та максимізації прибутку від її реалізації в розрахунку на одну голову птиці при мінімізації трудових, матеріальних і фінансових витрат на виробництво кожної одиниці продукції з урахуванням взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів

виробництва;

– систематизація таксономічних ознак категорії «ефективність підприємства», яка враховує закономірності процесу її формування та ґрунтується на таких класифікаційних елементах внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства як витрати, цілі, цінності й потреби;

– аналітичний інструментарій діагностики економічного розвитку підприємств птахівництва, який доповнено елементами методу експертних оцінок вагомості основних сфер діяльності підприємства (*виробничо-фінансової, системи ресурсного забезпечення, логістичної діяльності, інноваційної діяльності, рівня і методів управління, кваліфікації співробітників, маркетингової діяльності*) та методу аналізу ієрархій впливу чинників на ефективність виробництва;

– пропозиції щодо формування інтегрованої системи управління матеріальними потоками та оптимізації потокових процесів підприємств птахівництва, які передбачають створення розподільчих складів продукції птахівництва та поступову їх трансформацію у єдиний інформаційно-логістичний центр, що стане сполучною ланкою між виробниками продукції птахівництва і її споживачами та об'єднає потоки логістичної інформації в єдину мережу для координації дій всіх виробників продукції птахівництва з організації розподільчих процесів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх прикладного застосування з метою окреслення пропозицій щодо підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва. Основні теоретичні положення, що викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які використано та впроваджено в практику управління й господарювання.

Пропозиції щодо формування напрямів та пріоритетів стійкого економічного розвитку підприємств птахівництва використано Управлінням агропромислового розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка № 738/0/11-17 від 10.03.2019 р.). Рекомендації та пропозиції автора щодо

прогнозування товарного асортименту з урахуванням вагової частки виробництва сухого яєчного порошку використано ПФФ «Агроцентр» (довідка № 01-17 від 18.04.2019 р.) Пропозиції автора щодо методики формування виробничої програми птахівничих підприємств впроваджено ПрАТ «Оріль-лідер» (довідка № 27-19/05 від 20.05.2019 р.). Основні теоретичні положення й результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Дніпровського державного аграрно-економічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Антикризове управління», «Економіка підприємства», «Економічна діагностика», «Управління проектами» (довідка № 44-11-458 від 29.03.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробка та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійного дослідження та творчого наукового пошуку автора. Викладені в ній наукові положення, висновки і рекомендації отримані й аргументовані безпосередньо автором. Із наукових опублікованих праць, використано лише ті положення, що є результатом особистих розробок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні результати та висновки наукових досліджень апробовано у доповідях та обговорено на таких науково-практичних конференціях:

- міжнародних: «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи» (Ужгород, 2016 р.), «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи (Одеса, 2017 р.), «Сучасні тенденції трансформації економіки та управління» (Київ, 2017 р.), «Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування» (Мелітополь, 2018 р.), «International gap agriculture and livestock congress» (Harran university, Turkey, 2018 р.).

- всеукраїнських: «Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи» (Дніпропетровськ, 2016, 2018 рр.), «Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств» (Дніпропетровськ, 2016 р.); «Інфраструктура фінансового ринку: стан та перспективи розвитку в

умовах інноваційної економіки» (Київ, 2019 р.), «Бізнес та умови його розвитку: національна та міжнародна практика» (Одеса, 2019 р.)

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 17 наукових працях загальним обсягом 4,85 друк. арк., у т.ч. 6 – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз (2,57 друк. арк.), 2 – у наукових виданнях інших держав, 9 – у інших наукових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (204 позиції), 3 додатків. Основний зміст роботи викладений на 142 сторінках, що містить 38 таблиць і 15 рисунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафоновичев В.П., Кругалев С.С, Петрова Т.И. Производство яичных продуктов: основные тенденции. *Новые мировые тенденции в производстве продуктов из мяса птицы и яиц* : мат. межд. науч.-практ. конф. (Москва, 17-18 октября 2006 г.). Москва, ГУ ВНИИПП, 2006 г. С. 121–125.
2. Алле М. Условия эффективности в экономике / пер. с фр. Л.Б. Азимова и др. М. : Научно-издательский центр «Наука для общества», 1998. 304 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 779 с.
4. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. С. 292.
5. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва. *Економіка АПК*. 2005. № 5. С. 52–63.
6. Аникин Б.А. Логистика : учеб. пособие. М. : Инфра-М, 1997. 327 с.
7. Антонюк К.І. Особливості диференціації як основи конкурентної стратегії. *Управління підприємством: діагностика, стратегія, ефективність* : XVI Міжн. наук.-практ. конф. (Таллінн, 10-11 квітня 2008 р.). К. : ВПІ «Політехніка», 2008. С. 14–15.
8. Бакіна Т.В. Методи й методика вимірювання та оцінки економічної ефективності функціонування птахівничих підприємств. *Держава та регіони*. 2007. № 1. С. 28–32.
9. Бауэрокс Дональд Дж., Клосс Дейвид Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Пер. с англ. Н. Н. Барышниковой, Б. С. Пинскера. 2-е изд. М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. 640 с.
10. Березіна Л.М., Березін О.В., Карпенко Ю.В. Альтернативи забезпечення ефективності функціонування підприємств аграрної сфери України. *Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств* : кол. монографія у 4 т. / за ред. О.А. Паршиной. Дніпропетровськ : Герда, 2013. Т.4. С.57–63.

11. Бинкин Б.А., Черняк В.И. Эффективность управления: наука и практика. М. : Наука, 1982. 267 с.
12. Богданович О.Г. Аналіз ефективності діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного впливу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. №1. С. 45–58.
13. Братанич М.В. Класифікація видів і форм прояву ефективності. URL: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73189.doc.htm.
14. Братанич М.В., Полозова Т.В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів. *Економіка промисловості*. 2010. № 4. С. 153–155.
15. Бровко Л.И. Формирование высокой эффективности молочного животноводства. *Економіка АПК*. 1997. № 1. С. 61–68.
16. Бугуцкий А.Л. Повышение эффективности труда в сельском хозяйстве. Е. : Урожай, 1990. 168 с.
17. Буздалов И.Н. На тернистом пути научной «реабилитации» рыночной системы аграрных отношений. Избранные труды. М. : 2008. Т. 2. 383 с.
18. Васильева Н.К. Економіко-математичні моделі розвитку регіонального м'ясо-молочного кластеру. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3 (165). С. 429–435.
19. Васильева Н.К. Регіональне впровадження інноваційної моделі розвитку аграрних підприємств у галузі тваринництва. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. №1 (11). URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eiu_2014_1_19.pdf.
20. Васильців Т.Г., Шупер І. Ю. Удосконалення системи управління виробничою програмою підприємства із урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища. *Збірник наук.-техн. праць НЛУ України*. 2008. № 18 (1). С. 190–194.
21. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. доповн. та CD) / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. К. : Ірпінь, ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
22. Величко О.П. Логістика в системі менеджменту підприємств аграрного сектору економіки : монографія. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2015. 525 с.

23. Вертійчук А.І. Шляхи подальшого розвитку птахівництва в Україні. *Ефективне птахівництво*. 2008. № 11. С. 3–5.
24. Вініченко І.І., Маховський Д. В. Стан та перспективи розвитку птахівничих підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2015. № 24. С. 3–6.
25. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія. Харків : Вид-во «ІНЖЕК», 2008. 520 с.
26. Габор С.С., Габор В.С. Ефективність як економічна категорія. *Інноваційна економіка*. 2012. № 7. С. 14–17.
27. Гаджинский А.М. Логистика : учебник. М. : Дашков и К, 2005. 432 с.
28. Гайдаенко О.В. Этапы разработки логистической стратегии в птицеводстве. *Ефективне птахівництво*. 2009. № 7. С. 6–8.
29. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: <http://dneprstat.gov.ua>
30. Голубєва Т.С., Колос І.В. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 5 (59). С. 78–83.
31. Гончарук А.Г. Моделювання комплексного показника економічної ефективності промисловості України. *Економіка промисловості*. 2005. № 4. С. 52–55.
32. Градобоев Е.В. Особенности оценки эффективности деятельности предприятий: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. экон. наук: 08.00.05. Иркутск, 2009. 24 с.
33. Гринчуцький В.І., Сабецька Т.І. Формування виробничої програми підприємства: маркетинговий аспект : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 225 с.
34. Гукалюк А.Ф., Сенишин О.С. Моделювання процесу розробки оптимальної виробничої програми. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 9. С. 204–211.
35. Гуторов О.І., Лебединська О.І., Прозорова Н.В. Логістика : навч. посібник. Харків: ХНАУ. 2011. 322 с.
36. Державна програма розвитку внутрішнього виробництва / Верховна рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF/page3>

37. Дехтяр Н. А. Ефективність фінансів державного сектору економіки: сутність, значення та фактори формування. *Інноваційна економіка*. 2011. № 1. С. 194–201.
38. Дієсперов В. С. Ефективність виробництва у сільськогосподарському підприємстві : монографія. К. : ННЦ “Інститут аграрної економіки”, 2008. 340 с.
39. Довідник з утримання бройлерного стада ROSS 308. Aviagen, Newbridge, Midlothian, EH28 8SZ, Шотландія, Великобританія, 2015. 128 с.
40. Друкер, П. Эффективное управление / пер. с англ. М. Котельниковой. М. : Астрель, 2004. 284 с.
41. ДСТУ 3136-2017. Птиця сільськогосподарська для забою. Технічні умови. [Чинний від 2019-01-01]. Київ, 2017. 9 с. (Інформація та документація).
42. ДСТУ 3143:2013. М'ясо птиці. Загальні технічні умови. Зі змінами № 1. [Чинний від 2014-07-01]. Київ, 2013. 16 с. (Інформація та документація).
43. Дьяченко Н.К., Гусак В.В. Особливості оптимізації виробничої програми аграрного підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 6. С. 62–66.
44. Економіка логістичних систем : монографія / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнека та ін. / за заг. ред. Є. Крикавського та І. Кубіва. Львів : Національний університет "Львівська політехніка", 2015. 596 с.
45. Економіка підприємств : [навч. посіб]. / Черевко Г.В., Горбонос Ф.В., Іваницька Г. Б., Павленчик Н. Ф. Львів : Апріорі, 2004. 384 с.
46. Єгупов Ю. Розвиток підходів до формування виробничої програми підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 3-4. С. 50–56.
47. Єрухимович І. Л. Ціноутворення : навч.-метод. посіб. К. : МАУП, 2003. 3-е вид. 108 с.
48. Заболотний В.С., Хомяк Н.В. Теоретичні засади оцінки ефективності виробництва продукції птахівництва в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 2. С. 76–81.
49. Заприса С. О. Формування логістичної системи птахівництва : матеріали наук. конф. студентів Сумського НАУ (Суми, 17-19 листопада 2015 р.). В 3 т. Суми, 2015. Т.І. С. 303.

50. Іщенко І. І. Оцінка економічної ефективності виробництва і затрат : навч. посіб. К. : Вища школа, 1991. 172 с.
51. Іщенко Ю.Б. Птахівництво України : аналітичний огляд. Харків. 2013. 74 с.
52. Караман М.М. О сущности эффективности и экономической эффективности сельскохозяйственного производства в переходный период к рыночной экономике, их критерии и показатели. *Экономика Крыма*. 2002. № 4. С. 10–13.
53. Карлоф Б. Деловая стратегия / пер. с англ. О.Д. Горин. М. : Экономика, 1991. 238 с.
54. Касич А.О., Хімич І.Г. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 12. С. 176–179.
55. Коваленко Л. Г. Методичні підходи до оцінки ефективності виробництва продукції м'ясного птахівництва. *Вісник БНАУ*. 2009. № 5. С. 76–80.
56. Коваленко Л. Г. Оцінка ефективності функціонування ринку продукції птахівництва. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*: матеріали Всеукр. наук. конф. молодих учених (Умань, 18-19 лютого 2010 р.). Умань, 2010. Ч. 2. С. 84–86.
57. Кондрашихін А.Б. Оцінка ефективності використання сільськогосподарського потенціалу регіону: методологічні питання. *Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період*: матеріали Десятих річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. (Київ, 10–11 квітня 2008р.). Київ, 2008. С. 58–66.
58. Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств. *Економіка промисловості*. 2005. № 1. С. 114–123.
59. Конкурентоспроможність продукції скотарства і птахівництва України в системі євроінтеграції : монографія / Ільчук М.М., Коновал І.А., Мельникова І.В. та ін. Київ : Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2015. 321 с.
60. Копитець Н.Г. Ринок м'яса птиці. *М'ясний бізнес*. 2008. № 4. С. 100–107.
61. Котарбинский Т. Трактат о хорошей работе. М. : Экономика, 1975. 271 с.

62. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування : монографія. Луцьк : Вид-во «Надстир'я», 2007. 260 с.
63. Крикавський Є.В. Логістика. Львів : Вид-во Держ. Ун-ту «Львівська політехніка», 2006. 368 с.
64. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії : підруч. Вид 2-ге, доп. і перероб. Львів : Інтелект-Захід, 2006. 156 с.
65. Крикавський Є.В. Логістичні системи : навч. посібник. Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
66. Крисанов Д. Ф. Формування збалансованого аграрного ресурсного потенціалу і підвищення ефективності *Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві*: матеріали Дванадцятих річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. (Київ, 25–26 лютого 2010 р.). К., 2010. С.399–403.
67. Кристофер М. Логистика и управление цепочками поставок. Питер, 2004. 316 с.
68. Куди подіти “зайві” яйця? *Аграрний сектор України* : веб-сайт. URL: <http://agroua.net/technics/articles/index.php?aid=16>
69. Кудренко Н.В. Теоретико-методичні підходи до оцінювання економічної ефективності функціонування підприємств. *Економіка*. 2014. № 24. С. 61–67.
70. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
71. Кучер В.А. Определение оптимального объема производства продукции на промышленном предприятии. *Экономика промышленности*. 2005. № 1 (27). С. 144–154.
72. Лагодієнко В.В. Методологічні аспекти аналізу ефективності агропромислового виробництва регіону. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 84. С. 96–99.

73. Ларіна Р.Р. Становлення та перспективи логістики в управлінні регіональним розвитком. *Вісник Донецької державної академії управління*. 2005. № 2. С. 8–13.
74. Лепа М.М., Солодов А.А. Определение оптимального объема выпуска продукции фирмы в условиях конкуренции и с учетом спроса. *Економіка промисловості*. 1997. № 1. С. 140–150.
75. Літвінова В.О. Економічна ефективність: сутність та форми. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 2. С. 43–45.
76. Лобов С.П. Сучасні концепції економічної ефективності та ефективності управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4011>
77. Логістика в АПК : навч. посібн. / Петренко Н.О., Бурляй О.Л., Кустрич Л.О., Харенко А.О. Умань : УВПП, 2006. 170 с.
78. Лузан Ю.Я. Ринкові трансформації як основа підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва. *Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві*: матеріали Дванадцятих річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. (Київ, 25–26 лютого 2010 р.). К., 2010. С. 11–13.
79. Макконелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы, политика. М. : ИНФРА, 2003. 972 с.
80. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України*. 2000. № 6. С. 24–32.
81. Маскон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва : Дело, 2000. 704 с.
82. Маслак О. Тенденції ринку продукції птахівництва. *Агробізнес сьогодні*. 2013. № 24 (271). URL: <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-07-43-47/1951-2014>
83. Масленіков О.Ю., Савуляк С.І. Оптимізація виробничої програми підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.2. С. 264–266.

84. Мельник Л.Г., Корінцева О.І. Економіка підприємства : навч. посіб. Суми : ВТД “Університетська книга”, 2004. 412 с.
85. Месель-Веселяк В.Я., Мазуренков О.В. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / за наук. ред. П. Т. Саблука. К. : ННЦ ІАЕ, 2004. 198 с.
86. Миронівський хлібопродукт. *АгроПоліт* : веб-сайт. URL: <https://agropolit.com/rating/top-7-eksporteriv-myasa-ptitsi-broyleriv-za-2018-rik/mironivskiy-hliboprodukt>
87. Миротин Л.Б., Сергеев В.И. Основы логистики : учеб. пособ. М. : Инфра-М, 1999. 200 с.
88. Миханько В.Г. Моделювання планування виробничої програми підприємства. *Збірник наукових праць ДонНУ*. 2008. № 11. С. 164–176.
89. Міценко Н.Г., Кіндрат У.Р. Ресурсне обґрунтування виробничої програми підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 20 (8). С. 285–290.
90. Морщенок Т.С., Біляк О.М. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття "ефективність". *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 1. С. 7–13.
91. Мочерний С. В. Основы економічних знань. Вид 2-ге, уточн. Київ : Академія, 2003. 312 с.
92. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія : у 3 т. Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. Т.1. 864 с.
93. Мочерний С.В. Основы економічної теорії: посібник. Київ : Академія, 2003. 352 с.
94. Николаев В.М. Экологизация производства и инновационная деятельность. *Масла и Жиры*. 2008. № 2. С.3–6.
95. Ніколаєнко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 6. С. 180–191.
96. Новиков Ю.И. Государственные механизмы регулирования экономики Украины : монографія. Симферополь, 2009. 331 с.
97. Окландер М. А. Логістична система підприємства : монографія. О. : Астропринт, 2004. 312 с.

98. Огороков Д.С. Эффективность как экономическая категория. *Вестник Саратовского госагроуниверситета им. Н. И. Вавилова*. 2013. № 10. С. 88–90.
99. Онисько С.М. Ефективність сільськогосподарського виробництва та її залежність від фіскальної політики держави / С.М. Онисько, А.А. Верзун, О.В. Шолудько. Львів : Априорі, 2007. 154 с.
100. Онищенко О. Методологічний аспект порівняльної оцінки ефективності різних форм господарювання в аграрній сфері. *Економіка України*. 1996. № 6. С. 63–76.
101. Орлов П. Порівняльна оцінка ефективності капітальних вкладень. *Економіка України*. 2004. № 1. С. 27–32.
102. Основі економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Київ, 2014. 84 с.
103. Основі економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2014 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Київ, 2015. 85 с.
104. Основі економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2015 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Київ, 2016. 48 с.
105. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2016 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Київ, 2017. 23 с.
106. Державний комітет статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
107. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей / Ольве, Нильс-Горан, Рой, Жан, Веттер, Магнус. М. : Издательский дом «Вильямс», 2003. 304 с.
108. Перспективні напрямки яєчного виробництва. *Птахівництво України і світу* : веб-сайт. URL: <http://market.avianua.com/?p=2663>

109. Петти В. Классика экономической мысли : сочинения / В. Петти, А. Смит, Д. Рикардо, Дж. Кейнс, М. Фридмен. М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. 896 с.
110. Погорелов С.М., Кучинський В.А. Сучасні підходи до формування виробничої програми підприємства. *Вісник НТУ "ХПИ"*. 2009. № 5. С. 170–176.
111. Полегенька М.А. Теоретична сутність економічної категорії "ефективність". *Агросвіт*. 2016. № 10. С. 69–74.
112. Полегенька М.А. Аналіз сучасного стану виробництва продукції птахівництва в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 3. С. 137–143.
113. Полегенька М.А. Диференціація продукції птахівництва як засіб підвищення її економічної ефективності. *Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи: тези доповідей наук.-практ. конф. (Дніпро, березень 2018 р.)*. Дніпро, 2018. С. 124–126.
114. Полегенька М.А. Економічна ефективність виробництва в галузі птахівництва. *Інфраструктура фінансового ринку: стан та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки: тези доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Київ, 13 квітня 2019 р.)*. Київ, 2019. С. 44–48.
115. Полегенька М.А. Економічна ефективність виробництва сухого яєчного порошку на птахівничих підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С. 67–72.
116. Полегенька М.А. Економічна ефективність діяльності підприємств та напрями її підвищення. *Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи: тези доповідей наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 02-04 березня 2016 р.)*. Дніпропетровськ, 2016. С. 59–61.
117. Полегенька М.А. Логістична система підприємств птахівництва. *1-й міжнародний конгрес з питань сільського господарства та тваринництва*. Туреччина: Університет м. Харран. 2018. С. 83.
118. Полегенька М.А. Підвищення економічної ефективності виробництва продукції птахівництва. *Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування: тези Міжнародної наук.-практ. конф. (Мелітополь, 13 квітня 2018 р.)*. Мелітополь, 2018. С.96–98.

119. Полегенька М.А. Підвищення економічної ефективності діяльності підприємств. *Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи*: тези доповідей наук.-практ. конф. (Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.). Ужгород, 2016. С. 122–123.
120. Полегенька М.А. Управління підприємствами птахівництва на основі логістичного підходу. *Сучасні тенденції трансформації економіки та управління*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 20-21 жовтня 2017 р.). Київ, 2017. С. 85–86.
121. Полегенька М.А. Формування економічної ефективності підприємств птахівництва. *Бізнес та умови його розвитку: національна та міжнародна практика*: тези Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса, 15 червня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 62–65.
122. Полегенька М.А. Формування логістичної системи підприємств птахівництва. *Економіка та держава*. 2017. № 10. С. 95–98.
123. Полегенька М.А. Шляхи підвищення економічної ефективності діяльності підприємств. *Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств*: тези доповідей наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпропетровськ, 26-27 травня 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 55–59.
124. Пономаренко Є. Аналіз динаміки формування виробничої програми машинобудівного підприємства в умовах ринкової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 266–268.
125. Проблема визначення ефективності. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка підприємства* : веб-сайт. [URL:http://pidruchniki.com/1854051647541/ekonomika/problema_viznachennya_efektivnosti_metodichni_pidhodi_otsinki_efektivnosti_diyalnosti_pidpriyemstva](http://pidruchniki.com/1854051647541/ekonomika/problema_viznachennya_efektivnosti_metodichni_pidhodi_otsinki_efektivnosti_diyalnosti_pidpriyemstva)
126. Прозорова Н.В. Створення логістичного центру з питань птахівництва як напрямок підвищення ефективності галузі. *Аграрний тиждень*. 2014. № 7. С. 54–65.
127. Прокопівний С.Ф. Економіка підприємства: підручник. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.

128. Прокопишин О. С. Забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств птахівництва. *Вісник Сумського Національного аграрного університету: економіка та менеджмент*. 2019. Вип. 1. С. 11–15.
129. Прокопишин О. С. Підвищення економічної ефективності підприємств птахівництва. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4, № 3. С. 6–14.
130. Прокопишин О. С. Стратегічні напрями розвитку птахівництва. *Економіка, бізнес та управління: Східна Європа: електронне наук. фах. вид.* 2019. Вип. 5 (22). С. 131–135. URL: www.easterneurope-ebm.in.ua.
131. Прокоф'єва К.В. Теоретична сутність економічної категорії «ефективність діяльності підприємства». *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2013. № 6 (2). С. 255–258.
132. Прядко В.В. Економічна ефективність виробництва: проблеми теорії та методології управління. К. : Наукова думка, 2003. 282с.
133. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. М. : ИНФРА-М, 2010. 512 с.
134. Рентабельність виробництва продукції тваринництва у 2016 році. URL: <https://meatinfo.net/.../item-rentabelnst-virobnitctva-produkt>
135. Рикардо Д. Сочинения: в пяти томах. М. : Госполитиздат, 1955. Т. 1. 360 с.
136. Ринок птиці та яйця: стабільне зростання. *AgroTimes* : веб-сайт. URL: <http://www.agrotimes.net>
137. Романюк Н.М. Удосконалення методу оптимізації виробничої програми малого підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2005. № 199. С. 35–42.
138. Рябкова О.В. Сутність результативності та ефективності діяльності підприємства. *Вісник ХНУ. Серія: Економічні науки*. 2013 № 3 (3). С. 43–46.
139. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархии. М. : «Радио и связь», 1993. 278 с.

140. Саблук П. Т. Основні напрями розвитку високоефективного агропромислового виробництва в Україні. *Економіка АПК*. 2002. № 7. С. 3–14.
141. Савчук В. К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. К. : Урожай, 1995. 328 с.
142. Сендецька С. В. Птахівництво в особистих селянських господарствах: проблеми і перспективи. *Наук. вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*. 2014. № 1. С. 130-134.
143. Сергеев В. И. Логистика в бизнесе : учеб. М. : Инфра-М, 2001. 608 с.
144. Синіговець О. М. Сучасні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. *Вісник НТУ "ХПИ"*. 2010. № 58. С. 8–13.
145. Сільське господарство Дніпропетровської області 2012: статистичний збірник / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Дніпропетровськ, 2013. 198 с.
146. Сільське господарство Дніпропетровської області 2014: статистичний збірник / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Дніпропетровськ, 2015. 208 с.
147. Сільське господарство Дніпропетровської області 2016: статистичний збірник / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Дніпропетровськ, 2017. 206 с.
148. Сільське господарство Дніпропетровської області 2018: статистичний збірник / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Дніпро, 2019. 194 с.
149. Сільське господарство України 2012: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2013. 392 с.
150. Сільське господарство України 2013: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2014. 390 с.
151. Сільське господарство України 2014: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2015. 379 с.

152. Сільське господарство України 2015: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2016. 360 с.
153. Сільське господарство України 2016: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2017. 246 с.
154. Сільське господарство України 2017: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2018. 245 с.
155. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів. *Серія : антологія економічної думки*. М.: Ексмо, 2007. 960 с.
156. Современная логистика / Дж. С. Джонсон, Ф. Вуд Дональд, Д. Л. Вордлоу, П. Р. Мерфи. М. : Вильямс, 2005. 624 с.
157. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики. Київ, 2013. 551 с.
158. Статистичний щорічник України за 2014 рік / Державна служба статистики. Київ, 2015. 585 с.
159. Статистичний щорічник України за 2016 рік / Державна служба статистики. Київ, 2017. 610 с.
160. Стаханов В. Н., Украинцев В. Б. Теоретические основы логистики. Ростов н/Д: Феникс, 2001. 160 с.
161. Тарасюк Г.М. Планова діяльність як системний процес управління підприємством : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2006. 469 с.
162. Тваринництво України 2013 рік : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ. 2014. 212 с.
163. Тваринництво України 2015 рік : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ. 201. 211 с.
164. Тваринництво України 2018: статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2019. 166 с.
165. Україна у цифрах 2018 : статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, 2019. 45 с.
166. ТОВ «Металіс» : веб-сайт. URL: <http://www.metalis.com.ua/sush.html>

167. Тридід О.М., Таньков К.М. Логістичний менеджмент : навч. посіб. Харків : ВД “ІНЖЕК”, 2005. 224 с.
168. Турило А.М., Турило А.А. Дальнейшее исследование сущности экономической эффективности и классификация её видов. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 3 (33). С. 88–92.
169. Турило А.М., Турило А.А. Економічна суть і особливості формування статичних показників результативності і продуктивності. *Економіка промисловості*. 2005. № 3. С. 110–114.
170. Турьянский, А.В., Аничин, В.Л. Сельскохозяйственная кооперация и агропромышленная интеграция : Учеб. пособие. 2-е изд. Белгород : БелГСХА, 2010. 192 с.
171. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок / пер. с англ. В.Н. Егорова. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 503 с.
172. Фисинин У., Штеле А., Єрастов Р. Якість харчових яєць і здорове харчування. *Птицеводство*, 2008, № 2. С. 2–6.
173. Фролова Л.В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Д. : ДонДУЕТ, 2012. 130 с.
174. Хамініч С.Ю. Економічний розвиток сільськогосподарської галузі України: теоретичний аспект. *Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Економіка і менеджмент»*. 2016. Вип. 70. Т.12. С. 3–7.
175. Хамініч С.Ю., Данько Ю.І. Відмінності і оцінці впливу чинників зовнішнього середовища на системи забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія Економічна нака.* 2016. Вип. 42 С. 27–33.
176. Хамініч С.Ю., Халатур С.М. Економічний розвиток сільськогосподарської галузі України: теоретичний аспект. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Економіка і менеджмент»*. 2016. Вип. 12 (70). С. 3–7.
177. Хамініч С.Ю., Халатур С.М. Методичні засади економічного розвитку сільськогосподарської галузі України. *Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в*

системі економічної безпеки України : кол. монографія / за заг. ред. Гринько Т.В. Дніпро : Біла К.О., 2017. С. 92–101.

178. Хвищун Н. В. Теоретичні підходи до класифікації логістичних систем. *Ефективна економіка*. 2009. №3. С. 69–73.

179. Хейне П. Экономический образ мышления. М. : Издательство «Каталаксия» 1997. 704 с. URL: <http://obiznese.com/load/30-1-0-829>.

180. Хорунжий М.Й. Система оцінки ефективності агропромислового виробництва. *Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання* : монографія. У 2-х т. / За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Т.Є. Мазнева. К. : ІАЕ, 2001. Т. 2. С. 63–67.

181. Цицак В.М. Моделювання виробничої програми підприємства за умов нечіткого попиту на продукцію. *Вісник Львівського національного університету*. 2007. № 37. С. 390–397.

182. Цицак В. М. Оптимізація виробничої програми підприємства із використанням нечітких чисел. *Вісник Львівського національного університету*. 2008. № 39 (1). С. 535–543.

183. Чаюн І.О., Бондар І.Ю. Планування виробничої програми підприємства та її ресурсне обґрунтування. К. : Київський нац.-торгов. ун-т, 2000. 126 с.

184. Червен І.І., Червен Е.В., Чебан О.О. Методологічні аспекти оцінки економічної ефективності агропромислових формувань. *Економіка АПК*. 1996. № 9. С. 35–36.

185. Череп А. В., Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_26

186. Чернописька Н.В. Методичні підходи до оцінювання логістичної діяльності підприємства. *Вісник НУ «Львівська політехніка»* 2015. № 608. С. 265–271.

187. Шабашев В.А. Генезис и классификация понятия «экономическая эффективность». *Вестник СибГАУ*. 2014. №2. С.187–188.

188. Шандрівська О.Є., Кузяк В.В., Хтей Н.І. Логістичний менеджмент. Теоретичні основи : навч.-метод. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2014. 195 с.

189. Шваб Л.І. Економіка підприємства. Львів : Вид-во "Світ". 2007. 356 с.

190. Шевців Л.Ю., Петецький І.І. Логістичні витрати підприємства : монографія. Львів : Львівська політехніка, 2013. 244 с.
191. Шегда А.В. Економіка підприємства: підручник. Київ : Знання, 2006. 614 с.
192. Щербатюк В. В. Суть ефективності як економічної категорії. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4. С. 390–395.
193. Щетініна І.О., Дяченко В.І. Значення інноваційного розвитку для птахівництва. Сучасний стан виробництва м'яса птиці в Україні та перспективи розвитку. *Інститут птахівництва УААН*. 2009. № 5. С. 32–38.
194. Шульський М.Г. Ефективність виробництва продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах Львівщини. *Збірник наукових праць*. Черкаси, 2010. Вип. 25, ч. 1. С. 258–261.
195. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности. Управление это наука и искусство. М. : Экономика, 1992. 224 с.
196. Эффективный менеджмент: учебное пособие для вузов / под общ. ред. И.И. Мазура. М. : Высшая школа, 2003. 555 с.
197. Якимчук Т. В. Соціально-економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах. *Вісник ЖДТУ*. 2011. №2 (56). URL: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/7697-Socialno-ekonomichna_efekti/1.html
198. Ярошенко Ф. О. Птахівництво України: проблеми становлення. *Економіка України*. 2003. № 1. С. 70–74.
199. An Analysis of Alternative Locations and Service Areas of American Red Cross Blood Facilities, Interfaces / Derya A. Jacobs, Murat N. Silan and Barry A. Clemson, May-June 1996, P. 40–50.
200. Grafton R. Q., Squires D., Fox K. J. Private property and economic efficiency: a study of a common-pool resource. *Journal of Law and Economics*. 2000. Vol. 43, No. 2. P. 679–714.
201. Katan L. Economic and mathematical evaluation of Ukrainian agrarian market by branches. *Економічний часопис – XXI*. 2015. № 9-10. С. 41–44.

202. Pavlova H., Goncharenko O., Yakubenko Yu. Institutionalization of innovation transformations of agricultural production in the context of providing economic security. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1(13). Ч. 1. С. 83–87.
203. Pfeffer J., Salancik G. The external control of organizations: A resource dependence perspective. N. Y. : Harper and Row. 1978. 336 p.
204. Polehenka M. Logistical system of poultry enterprises. *Nauka i studia*. 2018. № 16 (196). С. 9–17.
205. Velychko O. Logistical modelling of managerial decisions in social and marketing business systems. *Journal of International Studies*. 2017. №10 (3). pp. 206–219.